

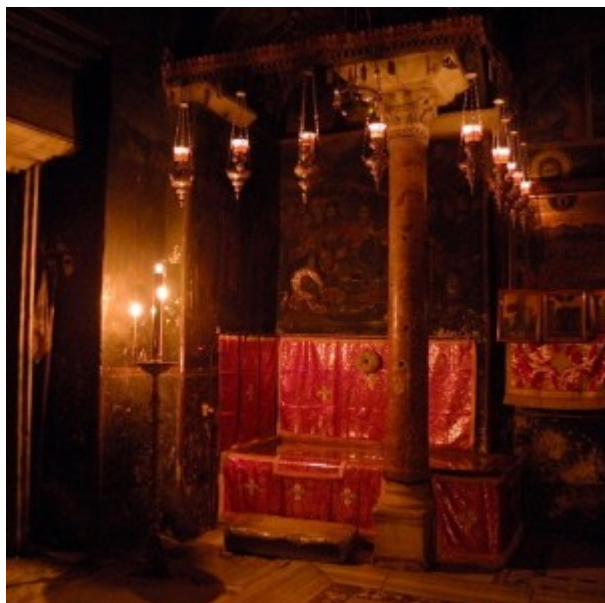
Η έννοια του κάλλους στον Πλάτωνα

Ορθοδοξία / Θεολογία

Ιωάννης Ε. Θεοδωρόπουλος, τέως Καθηγητής Φιλοσοφίας των Επιστημών της Εκπαίδευσης

Ενδιαφέρον είναι ότι ο Πλάτων μιλάει αλλού και για *αμήχανον κάλλος της ψυχής* (Μάρκος 2000,6). Η ψυχή δηλαδή έχει αντλήσει μια άρρητη και κρύφια περιουσία από τη θεά της ιδέας του αγαθού, η οποία της παρέχει τη δυνατότητα να διακοσμή, να δημιουργεί «κόσμο», «αρμονία», «ευταξία», «ωραιότητα», «κάλλος» (Μάρκος ό.π.α.,5). Το κάλλος καλεί προς τον εαυτό του και γοητεύει, είναι δε το μοναδικό των όντων του νοητού πεδίου, που είναι ορατό στον αισθητό κόσμο μέσω των φυσικών οφθαλμών (Μαρκοπούλου 2012,74 κ.εξ.).

Πηγή: <http://epanosifi.blogspot.gr/>

Το νοητό κάλλος γεννά στην ψυχή τον έρωτα της θεωρίας, όχι πλέον του ενός μόνον ωραίου σώματος, αλλά του κάλλους εν γένει. Το κάλλος αυτό, ενώ εμφανίζεται το ίδιο σε όλα τα σώματα, είναι όμως κάτι διαφορετικό, προέρχεται από κάπου αλλού. Ο άνθρωπος δεν ερωτεύεται το ορατό αισθητό κάλλος του σώματος, αλλά το αόρατο ψυχικό. Η ψυχή μέσω της θεωρίας αυτού του κάλλους (εδώ έχουμε και την πλωτινική άποψη), μετουσιώνεται σε μουσική-ερωτική ψυχή (ό.π.α.,77). Καλοποιεί η ψυχή τον εαυτό της(ό.π.α., 80), γίνεται θεωρός του κάλλους των ηθών και το αναζητεί όχι στα σώματα πλέον, αλλά στον ηθικό βίο και, το κυριότερο, δεν μένει θεωρός, αλλά γίνεται δημιουργός του κάλλους, γεννά τους καλούς λόγους μέσα της (ό.π.α.). Η ψυχή το ερωτεύεται, επειδή αναγνωρίζει σ' αυτό το ίχνος, την εικόνα του νοητού κάλλους της ιδέας, από την οποία προέρχεται. Το νοητό κάλλος εγκαθιδρύεται μάλιστα στην άμορφη ύλη μέσω της ψυχής.

Ο Πλάτων ανάγει και υποτάσσει την κάλλος στην καλοσύνη, όπως ο Σωκράτης ανήγαγε το κάλλος στην αρετή. Ο ίδιος λέγει ότι το κάλλος προβάλλει με το φως του πρώτο ανάμεσα στις ιδέες, αυτό θαμπώνει και μεθάει την ψυχή. Τότε η ψυχή θεωρεί τις καθαρές ιδέες και συλλαμβάνει το κάλλος μέσα στον αισθητό κόσμο (Θεοδωρακόπουλος ό.π.α.,398). Η ιδέα του κάλλους, απαλλαγμένη από κάθε τι υλικό και απτό, είναι ασώματη και άχρωμη και επουδενί δεν συγκρίνεται με το πιο τέλει στην ομορφιά αισθητό. Ανώτερο του κάλλους του σώματος είναι το κάλλος της ψυχής. Και η αρετή είναι κάλλος και αρμονία. Η δε ιδέα του κάλλους περικλείεται από το αγαθό, ήτοι το ηθικώς τέλειο, αυτό διαθέτει το αμήχανον κάλλος.

Ο καλλιτέχνης δημιουργεί, εφόσον καταληφθεί από θεία μανία, οπότε «κατέχεται από το Θεό

», αλλά αδυνατεί να εξηγήσει αυτά που δημιουργεί και παρουσιάζει («μηδέν ειδότες ων λέγουσιν»). Μιμείται και δημιουργεί, αλλά την ίδια την ιδέα δεν την δημιουργεί κανείς δημιουργός. Η ιδέα ως *όντως ούσα* είναι δημιούργημα του Θεού. Ο Θεός είτε επειδή δεν θέλησε, είτε γιατί ήταν κάποια ανάγκη, δεν έκανε κανενός πράγματος δεύτερη ιδέα(ό.π.α.,402).Είναι δημιουργός, ενώ ο καλλιτέχνης είναι ποιητής. Η κλίμακα είναι: Θεός-χειροτέχνης-ζωγράφος.

Μετά τον Πλάτωνα πολλοί υποστήριξαν ότι το αιώνιο γεννιέται μέσα στο ωραίο, αλλά ήταν δύσκολο γι' αυτούς να εκφράσουν το ωραίο, όπως εκείνος. Κόσμος, Πολιτεία και άνθρωπος είναι καλλιτεχνήματα, έχουν αρμονία, σωφροσύνη και δικαιοσύνη. Τι σημαίνει η φράση «ο Πλάτων «είδε» το κάλλος»; Σημαίνει ότι είδε ο νους το απόλυτο κάλλος και το εξέφρασε. Επίσης, η φράση: «*Η Διοτίμα μύησε τον Σωκράτη στο μυστήριο της ομορφιάς*» υπονοεί τη δυσκολία της προσέγγισής του, αφού λογίζεται ως μυστήριο η όλη υπόθεση της πρόσκτησής της(ό.π.α.408).

Το κάλλος είναι κατά τον Πλάτωνα αιτία του έρωτος. Κάλλος και έρως είναι η τάση για επίγεια αθανασία. Την τάση αυτή θέτει σε κίνηση η θεά της ομορφιάς. Ο έρως ζητεί έτσι τη γέννηση μέσα στην ομορφιά της νέας μορφής ζωής, ώστε να εξασφαλιστεί η αθανασία του μέσα στο θνητό. Γιατί η θνητή φύση ζητά να είναι αθάνατη. Αλλά υπάρχουν άνθρωποι, που κυοφορούν περισσότερο στην ψυχή παρά στο σώμα και η ψυχή τους γεννά την φρόνηση και την άλλη αρετή. Ομορφότερη σοφία είναι αυτή που χαρακτηρίζει την κυβέρνηση πολιτειών και οίκων, ήτοι η σωφροσύνη και δικαιοσύνη.

Η θνητή φύση αναζητά το κάλλος για να γεννήσει μέσα του και, εάν μέσα σε έναν άνθρωπο συναντήσει και όμορφη ψυχή, αυτόν τον αγαπάει περισσότερο. Το κάλλος ως προσδιοριστικό αίτιο της αγάπης διαθέτει σχεδόν θεϊκή δύναμη(ό.π.α.,409). Ο Πλάτων θεωρεί το κάλλος ως απλό αίτιο του έρωτος, το συνδέει με το ευεργετικό και δημιουργικό έργο του έρωτος επί γης. Στον έρωτα μπορείς να μνηθείς, αλλά στη τέλεια μύηση και εποπτεία, κι αν ακόμα ακολουθείς τον ορθό δρόμο, δεν είναι πάντα δυνατό να φθάσεις.

Οφείλεις να αντιληφθείς κάποτε ότι η ομορφιά που είναι χυμένη σε ένα όμορφο σώμα είναι αδελφικά συγγενής με εκείνη ενός άλλου σώματος και αυτή που είναι επάνω σε όλα τα σώματα είναι μία και η αυτή(ό.π.α.410). Εάν καταλάβεις αυτό, γίνεσαι εραστής όλων των ωραίων σωμάτων και απαλείφεις το σφοδρό έρωτα προς ένα σώμα, γιατί θα το λογαριάσεις ως μικρό πράγμα. Και έτσι θα μάθεις να λογαριάζεις το κάλλος, που είναι μέσα στις ψυχές, ως αξιότερο από εκείνο του σώματος. Θα μάθεις με κατάλληλη φροντίδα να διακρίνεις και το κάλλος των γνώσεων, των έργων και των λόγων και, κυρίως, θα αποκτήσεις τη γνώση εκείνη που διέπει το κάλλος (ό.π.α.,411).

Ο άνθρωπος πρέπει να αναζητήσει καθαυτό το κάλλος, να ανέβει σε μια και μόνη *ειδή*, την εξαίσια στη φύση της, όχι στο κάλλος των προσώπων, σωμάτων, γνώσεων, ή όπου αλλού αυτό υπάρχει. Στην ομορφιά εκεί πάνω πρέπει ν' ανεβείς, όπου είναι το τέρμα της, στο αθάνατο κάλλος, στο οποίο σε βγάζει ο ορθός δρόμος προς τον έρωτα. Από τα όμορφα εδώ κάτω, ανέβα αναβαθμούς, λέγει ο Πλάτων, μέχρι να φθάσεις εκεί και να μάθεις το απόλυτο κάλλος (ό.π.α.).

Ο άνθρωπος αξίζει να ζει για τη θέασή του. Δεν σου φαίνεται απλώς, σαν τύχει και το δεις- μεγάλη η τύχη σου- σαν χρυσάφι ή σαν βαρύτιμη εσθήτα, ή σαν όμορφα παιδιά και έφηβους, που καθώς τους κοιτάζεις όντας μαζί τους μένεις εκστατικός και δεν θέλεις ούτε να τρως, ούτε να πίνεις, αλλά να τους χορταίνεις με τα μάτια και να είσαι πάντα μαζί τους(ό.π.α.,412). Η ομορφιά αυτή είναι άδολη, καθαρή, άμεικτη από ανθρώπινες σάρκες και χρήματα, ή με όλο το άλλο παραλήρημα των θνητών. Αυτός που την βλέπει, γεννά την αληθινή αρετή, εγγίζει την αλήθεια. Γεννώντας και αναθρέφοντας την αρετή θα γίνει αγαπημένος των θεών και, όσο είναι δυνατό για τον άνθρωπο, θα γίνει αθάνατος (ό.π.α.).

[Συνεχίζεται]

<http://bit.ly/1pJyI00>